

Radiografia del **peronisme**

El militar Juan Domingo Perón ha marcat com ningú els darrers cinquanta anys a l'Argentina.

Del feixisme mussolini al prooccidentalisme més descarat, Perón i els seus seguidors han sacsejat l'Argentina i l'han convertit en el que és avui.

Després del precipitat retorn al poder del peronisme potser caldria plantejar com a hipòtesi si no serà aquesta l'única força política amb capacitat per governar l'Argentina. Atès el fracàs dels executius de Raúl Alfonsín i Fernando de la Rúa, tots dos ultrapassats per crisis econòmiques i esclats socials, i atès que, malgrat totes les barbaritats comeses, Carlos Menem ha aconseguit acabar els seus dos mandats consecutius i sortir-ne feliç, potser caldrà convenir que, efectivament, a l'Argentina actual tan sols poden governar els cabdills peronistes. Donant per bona aquesta hipòtesi, però, els tradicionals dirigents del moviment justicialista hauran de tenir present que aquesta, també per a ells, és la darrera oportunitat per poder sobreviure i mantenir els vells privilegis que han sabut preservar durant més de mig segle, malgrat els períodes de dictadura militar.

A la matinada del 4 de juny del 1943, vuit mil soldats armats sortien de les casernes de Campo de Mayo en direcció a Buenos Aires. Els seus comandaments van dir que no es tractava d'un pronunciament, sinó d'una revolució. El con-

**Potser caldrà
convenir que,
efectivament, a
l'Argentina actual
tan sols poden
governar els
cabdills peronistes**

servador president Ramón Castillo es va refugiar al rastrejador Drummond acompanyat dels ministres que li eren fidels, i organitzà una resistència que al final resultà inútil. L'estratègia neutralista de Castillo va permetre a l'Argentina exportar matèries primeres als Estats Units i al Regne Unit, sense trencar relacions amb les potències de l'Eix.

Va ser aquest el primer cop d'estat a la història argentina en el qual no van participar sectors civils. L'exèrcit passava a controlar el poder però ningú no coneixia les intencions dels militars colpistes i quins interessos representaven.

Tan sols quatre dies després del cop militar, el 8 de juny, a la pàgina 8 del diari conservador *La Prensa* aparegué per primera vegada imprès el nom d'un coronel d'infanteria que va ser cridat al cap del temps a ocupar moltes portades, i a tots els diaris. Juan Domingo Perón havia estat nomenat cap de Secretaria del Ministeri de Guerra. Els discursos del president colpista, el general Pedro P. Ramírez, donaven a entendre que no tenia cap mena de pressa per retornar el poder a les institucions democràtiques amb l'argument que abans calia "renovar l'esperit nacional i els sentiments patriòtics argentins", que, segons el general Ramírez, "havia estat ofegats".

Des del 1942, però, un grup de joves oficials havien constituït un grup secret, com una lògia, orientat per referents nacionalistes i feixistes de la Itàlia de Mussolini i l'Espanya de Franco, coincidint amb sectors civils de la burgesia industrial argentina. Es feien dir Grupo de Oficiales Unidos (GOU) i un dels seus intrigants més actius era el coronel Perón. Res feia pensar que aquell oficial que, fins a fundar el GOU, havia estat agregat militar de l'ambaixada argentina a Xile, professor de l'Escola Superior de Guerra, que havia viatjat en

missions especials per Alemanya, Itàlia, França, la Unió Soviètica i Espanya, es convertiria, en molt poc temps, en cabdill populista de masses i referència obligada per intentar comprendre la majoria dels fets esdevinguts durant més de cinquanta cinc anys.

Amb la suficient habilitat estratègica per passar inadvertit sense aixecar sospites, Perón es postulà i fou nomenat cap de la Secretaria de Treball i Previsió. Des d'aquest aparent càrrec modest entrà en contacte amb els sindicats, representants de la burgesia industrial, els patrons oligarques i, sobretot, un proletariat que des de la independència del país havia estat completament marginat de qualsevol de les estructures socials.

El coronel dels treballadors. Perón va començar a crear els fonaments d'un poder social independent entre les menys preuades classes baixes. Va ser l'únic que va saber capitalitzar les aspiracions obreres per aconseguir crear un nou moviment popular controlat des de l'estat, conscient com era de la situació social explosiva que podia produir-se en qualsevol moment. "Jo sóc sindicalista convençut —deia Perón— i per tant anti-comunista. Crec que el treball s'ha d'organitzar en forma sindical, de manera que els obrers puguin evitar que els oligarques i els agitadors treguin els millors beneficis del gran esforç que fan els treballadors." Una declaració d'intencions que repetiria de manera constant en els seus discursos, completada amb paraules típiques de l'ideari militar: ordre, organització, unitat i fermesa, amb l'estat com a garantia de pau social que ha d'intervenir de manera directa en les relacions entre obrers i patrons.

El mes de gener del 1944, un terratrèmol va sacsejar la província de San Juan i va provocar milers de morts, ferits i

Cronologia bàsica

—1943: Aixecament militar del general Ramírez. El coronel Perón participa en aquest cop i obté un lloc en el nou Govern.
—1946: Cop d'estat de Juan Domingo Perón.

—1952: Mor Evita Perón.
—1955: Un cop militar porta Perón a l'exili.
—1958-1966: Governos radicals. Prohibició del peronisme.
—1966-1972: Presidències militars. El peronisme aplega l'oposició.
—1972: Perón torna de l'exili i el 1943 és escollit president.

—1974: Mor Perón. El succeeix la seva tercera esposa Isabel, *Isabelita* Perón.
—1976-1981: Cop del general Videla.
—1982: Guerra de les Malvines.
—1983: Eleccions democràtiques. Escullen com a nou president Raúl Alfonsín, del Partit Radical.
—1984: Procés i empresonament als integrants de les Juntas Militars.

damnificats. El camarada Perón va ser l'encarregat de presidir la comissió nacional per a la reconstrucció de la província facilitant ajuts a la població. A poc a poc va anar adquirint més i més prestigi popular, i en un festival folklòric de masses per recaptar fons per les víctimes de la tragèdia va conèixer Eva Duarte. La Segona Guerra Mundial estava en un moment decisiu. Les pressions internacionals dels Estats Units van fer modificar els criteris de neutralitat del govern militar. Ramírez es decidí a trencar relacions amb Alemanya i el Japó, amb la qual cosa abandonava la política de neutralitat de l'Argentina. Aquells joves oficials ultranacionalistes del GOU se sentiren traïts. Sempre amb Perón a l'ombra, conspiraren fins a provocar la caiguda del Govern, i proporcionaren així la presidència a un altre general, Edelmiro J. Farrell. Perón assumí primer el Ministeri de la Guerra, i, tres mesos després, es convertí en vicepresident de la República.

El naixement del mite. Segons l'historiador Alain Rouquié, "Perón ja significava molt més que Perón el 1944.

Perón era capaç en el mateix dia de presidir un acte sindical i inaugurar després una nova instal·lació militar

Retrat del general argentí Juan Domingo Perón. Aquest militar va convèncer les classes populars amb una barreja de feixisme, populisme i socialisme.

—1989: Amnistia als militars. Hiperinflació. Elecció a la presidència del peronista Carlos Saúl Menem. A diferència d'Alfonsín, els sindicats no li organitzen cap vaga general.

—1991: Paritat peso-dòlar.

—1995: Reelecció de Carlos Menem. Els sindicats tampoc li organitzen una vaga general en aquesta legislatura.

—1999: Elecció de Fernando de la Rúa, del Partit Radical.

—Novembre 2000: Vuit vagues generals en menys d'un any.

—Desembre 2000: Anunci d'un pla d'ajut del Fons Monetari Internacional de 40 mil milions de dòlars.

—Març 2001: Domingo Cavallo és nomenat nou ministre d'Economia. És

la tercera persona que ocupa el càrrec en la legislatura del president De la Rúa.

—Octubre 2001: Eleccions legislatives. Els peronistes obtenen majoria a la Cambra dels Diputats i al Senat.

—Desembre 2001: Dimissió de Domingo Cavallo. La seva decisió és secundada per tot el Govern.

Eva Duarte de Perón, esposa del president d'Argentina, saluda la multitud des del balcó del palau de la Plaza de Oriente, a Madrid, en una visita a Franco el 1947.

Un "Pla Marshall" argentí per a Espanya

La primera presidència de Perón va ser providencial per a l'Espanya de Franco. El 30 d'octubre del 1946 es va signar un conveni entre tots dos països que suposava per a la dictadura franquista el Pla Marshall, al qual no va poder accedir en acabar la Segona Guerra Mundial. L'Argentina va carregar vaixells amb 400.000 tones de blat, 120.000 de blat de moro, 20.000 de carn congelada i 5.000 de carn salada, 10.000 de lleties, 8.000 d'oli per al consum i 50.000 caixes d'ous. El carregament assegurava el proveïment d'aliments a un règim que podia trontollar pel fantasma de la fam.

Perón va fer més coses per al seu amic Franco. En una operació de propaganda que afavoria la dictadura espanyola, la segona esposa de Perón, la mítica Evita, visità oficialment Madrid, Segovia, Toledo, Santiago, Sevilla i Barcelona, entre altres ciutats, en la primera escala d'un viatge internacional per diferents països europeus. Des del final de la Guerra Civil, era aquesta la primera visita oficial de relleu que rebia Franco. Van ser vint dies en els quals Franco no es va separar d'Evita. **A. T.**

Els EUA havien definit el Govern del general Farrell com "la caserna militar nazi de l'hemisferi occidental"

Era l'únic militar que expressava amb fets una política social lúcida, potser plena de cinisme, però molt original, que transcendia la seva persona mateixa". I és que Perón era capaç en el mateix dia de presidir un acte sindical i inaugurar una nova instal·lació militar. Tenia molta cura de la seva imatge pública. Es mostrava familiar, afable, protector, sempre amb un somriure als llavis.

Els EUA havien definit el Govern del general Farrell com "la caserna militar nazi de l'hemisferi occidental". El 8 d'octubre del 1945, un altre aixecament militar beneït per l'oligarquia amb el suport de partits democràtics i sindicats d'esquerres exigí la renúncia de Perón. Però abans de fer efectiva la seva dimis-

sió, obtingué un sorprenent permís per adreçar un missatge per ràdio. El discurs, ple de matisos emocionals, molt ben construït, impactà els treballadors que s'havien vist molt afavorits en la millora de les seves condicions econòmiques i socials. Això no obstant, Perón va ser detingut i deportat a l'illa Martín García. Per a l'oligarquia, tan sols el fet de treure del mig el seu enemic més molest era suficient; per als partits democràtics, no. Reclamaven la convocatòria d'eleccions lliures i el final del règim militar. La guerra mundial havia acabat amb la derrota d'Alemanya i el Japó. Naixia un nou ordre internacional en què l'Argentina apareixia aïllada.

Eva Duarte entra en escena. El teixit social creat per Perón es mobilitzà. Els obrers es mostraven preocupats pel que podia suposar la desaparició de l'únic personatge que havien tingut al seu costat. L'amant de Perón es convertí en la continuadora del discurs obrerista. Eva Duarte activà, canalitzà i va fer coincidir tots els sentiments peronistes en una extraordinària concentració el 17 d'octubre de 1945 a la Plaza de Mayo, acompanyada a més per una vaga general de 48 hores decidida per la Central General de Treballadors (CGT). Aquella mateixa nit, des del balcó de la Casa Rosada, Perón reaparegué al costat del general Farrell. Eva Duarte havia captivat els *descamisados*. Entrava en escena un nou mite: Evita.

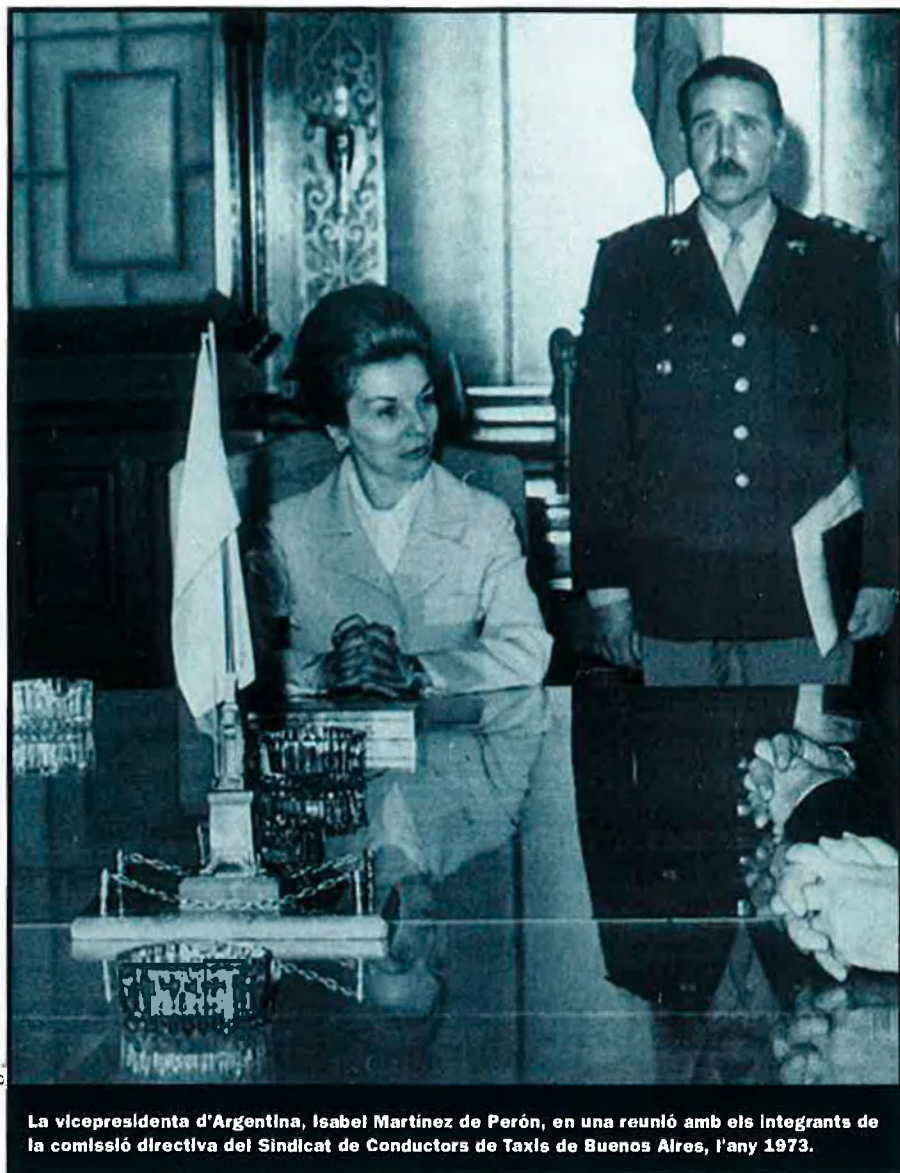
En pocs dies s'havia passat de l'eufòria dels demòcrates burgesos convençuts de la ràpida caiguda del règim militar al retorn de l'heroi de les masses proletàries que mantindria les coses tal com estaven abans de la seva deportació forçada per una part de l'exèrcit. Fins a aquell moment, el peronisme era un moviment d'adoració a l'obra de govern de l'ídol. Calia organitzar i generar estructures de partit polític per enfrontar l'experiència del partit conservador, dels radicals i de les formacions d'esquerra.

Es van convocar eleccions per al febrer del 1946. Perón en va ser l'espectacular guanyador amb suports ben variats. Dissidents del Partit Radical, el Partit Laborista, nacionalistes d'ultradreta proclius al model franquista espanyol, petits par-

tits d'esquerra, militars i organitzacions sindicals. Però tots els analistes d'aquest període coincideixen a atribuir als EUA una part significativa involuntària de l'èxit peronista. Les declaracions del secretari per Assumptes Llatinoamericans, Spruille Braden, que vinculava Perón amb el nazisme, les opinions de la diplomàcia nord-americana sobre qüestions de política interna argentina van fer créixer els sentiments patriòtics nacionalistes, que tan bé va saber expressar el peronisme amb una encertada propaganda electoral antiimperialista: Perón o Braden. Els militars insurrectes del 4 de juny del 1943 havien complert la seva promesa de "restituir l'imperi de la sobirania popular alterat per deu anys de frau i corrupció".

Canvis en la distribució de la renda. El general president posà en marxa un ambiciós pla per cinc anys, que s'inicià amb la construcció d'infraestructures arreu del país, forta inversió en obres socials, el desenvolupament de la indústria i, sobretot, les nacionalitzacions d'empreses de serveis amb capital estranger. L'estat comprà els ferrocarrils, la Unión Telefónica de capital nord-americà i les empreses de gas, telèfons i de transports urbans, de propietat britànica. Però deixà d'intervenir en els monopolis elèctrics i un dels sectors clau de l'economia ramadera, els frigorífics.

Entre 1943 i 1949, els salaris reals dels treballadors industrials augmentaren un

La vicepresidenta d'Argentina, Isabel Martínez de Perón, en una reunió amb els integrants de la comissió directiva del Sindicat de Conductors de Taxis de Buenos Aires, l'any 1973.

El mite de Perón encara enfronta dos pobles

A un costat del riu Salado, a la petita població de Roque Pérez, hi ha una caseta abandonada, sense sostre, amb les quatre parets a punt de caure, que amaga un gran secret o una vulgar llegenda. Els veïns reivindiquen des de fa molts anys que va ser aquí on vivia la mare de Perón i on va néixer la criatura. Es mostren indignats contra la història oficial que assegura que Juan Domingo Perón va néixer a 50 quilòmetres de Roque Pérez, a l'altre costat del riu Salado, a la també petita població de Lobos. A l'entrada de Lobos, un aparatós cartell publicitari dóna la benvinguda al lloc on, diuen, va néixer el cabdill peronista. La casa ha estat reformada i l'han convertida en un museu, en el qual hi ha una gran col·lecció d'objectes i records de la intensa vida del mite. El negoci no va malament i són molts els turistes, i els nostàlgics, que peregrinen a Lobos com si es tractés d'una mena de santuari d'adoració.

La disputa entre els dos pobles, tots dos amb alcalde peronista, va arribar a l'ordre del dia d'una audiència pública al Senat l'agost del 2000, vint-i-set anys després de la mort del mitificat general. Al saló de plens no s'hi cabia. Els representants de cada poble van poder defensar apassionadament, amb proves documentals i testimonis, la seva particular veritat davant els senadors. Després d'intenses deliberacions, la història oficial va prevaldre sobre la llegenda, tot i quedar acreditat que, a aquella casa en runes, hi va viure durant un temps la mare de Perón. La polèmica per l'apropiació del naixement del mite no es va acabar, però, amb la resolució del Senat. Els veïns de Roque Pérez van considerar que el veredict va ser manipulat i insisteixen encara avui a tothom que els vol escoltar que Juan Domingo Perón va néixer al seu poble i no a l'altre costat del riu Salado. **A. T.**

La rutina d'un esclat cada deu anys

Des de la revolució del 1810, l'Argentina esclata aproximadament cada deu anys. Es un país que de manera rutinària i periòdica pateix convulsions. L'any 1810 es produí la Revolució de Maig. El 1820 Buenos Aires va arribar a tenir fins a tres governadors en un sol dia. Després de moltes batalles i revolucions, Juan Manuel de Rosas va instaurar un ordre tirànic a la capital i a bona part del país a partir del 1833. Però el 1852 Urquiza el va derrotar a la batalla de Caseros. El 1861, el governador de Buenos Aires, Mitre, va enderrocar al president Derqui, successor d'Urquiza, a la batalla de Pavón. Tan sols havien passat nou anys des de Caseros. En els següents divuit anys es van succeir tres presidents més: Mitre, Sarmiento i Avellaneda. Però el 1880, l'arribada del general Roca a la presidència va comportar sagnants enfrontaments entre militars en l'anomenada Revolució dels Vuitanta. Deu anys després, el president Juárez Celman, successor de Roca, es va veure obligat a renunciar per la Revolució del Noranta.

A partir d'aquí l'Argentina va viure el seu període més llarg d'estabilitat política, tot i que es van produir un mínim de dos intents frustrats de revolució els anys 1893 i 1905. Va ser un període excepcional definit com els anys de "la llarga pau Argentina". A partir del 1930 es va confirmar que, certament, l'etapa anterior havia estat una excepció històrica. Van tornar les revoltes, les conspiracions de sang i fetge i el retorn al poder polític dels conservadors sota la influència decisiva de l'oligarquia financera de l'època. El 1943 s'inaugurà el poder del coronel Perón sota la presidència del general Ramírez, i dotze

El general Leopoldo Galtieri, un dels responsables del fracàs d'Argentina a la guerra de les Malvinas.

anys després, el 1955, un cop militar derrocà Perón. Començà la complexa transició de Frondizi i Guido, que acabà amb la caiguda del president Illia el 1966. El general Perón tornà del seu exili, guanyà les eleccions i dos anys després morí. Assumí la presidència la tercera esposa de Perón, Isabelita, i el 1976, de manera estrepitosa, el seu govern va ser derrocat pels militars. S'inicià una de les etapes de repressió més sanguinària, però com cada deu anys, des del 1810, com sempre, amb els militars com a protagonistes dels destins de l'Argentina.

Amb el retorn a la democràcia el 1983, tornà un civil a la Casa Rosada legitimat per una àmplia victòria electoral, el radical Alfonsín; això sí, després del rotund fracàs de l'aventura militar patriòtica endegada pel general Galtieri en la pretesa reconquesta de les Illes Malvinas. El 1989, enmig de saquejos als supermercats, fortes protestes i hiperinflació, es produí

la renúncia d'Alfonsín, sense poder acabar el seu mandat constitucional. El peronisme tornà al poder abans d'hora amb Menem. Es mantingué a la presidència deu anys i el substituï de nou un altre radical, De la Rúa, amb un triomf significatiu sobre el candidat peronista Duhalde en les eleccions del 1999. Com ja havia passat dotze anys abans amb Alfonsín, el 20 de desembre del 2001, enmig del repic de cassoles dels ciutadans als carrers, De la Rúa va renunciar, i ha facilitat així que aquell peronista que havia estat derrotat dos anys abans, Duhalde, assumeixi la presidència. Aquesta vegada sense militars, però sense perdre el vell costum arrelat a l'Argentina d'esclatar, aproximadament, cada deu anys. A. T.

50-60%. En els primers tres anys de Govern de Perón, a diferència de les experiències dels països de l'Europa feixista, la participació de la classe obrera pujà també d'un 40,1 a un 49% de la renda nacional. Els anys daurats peronistes, els darrers de la dècada dels quaranta, coincidiren amb la necessitat de la Gran Bretanya per eliminar pèrdues a l'estranger després d'una guerra molt costosa. Les eleccions presidencials del 1951

donaren novament el triomf a Juan Domingo Perón.

Però tot i els canvis en l'estructura de la distribució de la renda nacional, consistents en l'augment dels ingressos procedents del sector industrial en detriment dels del sector rural, l'estructura tradicional de la propietat va resultar inexpugnable en els nou anys continuats de governs peronistes. Una assignatura pendent que no trigà a passar factura.

Amb l'església ha xocat. L'església havia girat l'esquena a Perón i va donar-li l'empenta definitiva en provocar el final d'una etapa que, en els seus inicis, havia estat de complicitat mútua. L'any 1954 el Govern justicialista va derogar una llei d'ensenyament religiós a les escoles públiques que havia estat decretada pel mateix Perón el 1946. La llei del divorci, la legalització del matrimoni civil i la llei que regulava la prostitució

com a mesura sanitària van acabar distanciant-los. La processó del Corpus, el juny del 1955, es va convertir en una manifestació gegantina de l'oposició a Perón. Hi va haver un intent frustrat de cop d'estat, amb avions que descarregaren bombes sobre la Plaza de Mayo, i, aquella mateixa nit, grups de peronistes van incendiar esglésies culpant els bisbes de l'intent militar colpista.

El suport d'una classe obrera sense fonaments ideològics, els *descamisados*, va ser del tot insuficient per evitar l'èxit de l'autoanomenada *Revolución Libertadora* del 16 de setembre del 1955. Amb una part de la burgesia industrial insatisfeta, amb el suport de la classe mitjana, de l'església i el vistiplau occidental, es va aconseguir organitzar un moviment antiperonista que tornava a tenir militars com a protagonistes. El general Lonardi entrava a la Casa Rosada mentre el general Perón fugia al Paraguai, per després exiliar-se a Espanya.

Supervivència i divisió. La figura de Juan Domingo Perón seria encara més mitificada per les classes populars, a mesura que passava el temps d'exili. Tots els governants que va tenir l'Argentina després de Perón l'acabaren de fer bo i imprescindible. El peronisme havia resistit les reiterades dictadures militars dels anys seixanta sense perdre poder de convocària. De fet, en les eleccions parcials del 1962, els peronistes havien guanyat a onze províncies, inclosa la de Buenos Aires. Els militars, però, no van acceptar els resultats. Van fer fora el president Frondizi, van dissoldre el Parlament i van declarar il·legals els partits Comunista i Justicialista. Dos anys més tard, Perón va intentar tornar al país, però els militars van canviar d'opinió i el van fer tornar a Madrid, quan l'avió ja era al Brasil.

La crisi econòmica creixia al mateix ritme que les crisis institucionals i polítiques. L'Argentina no tenia estabilitat. A l'interior del peronisme, el llarg exili del líder creà la necessitat d'organitzar el partit sense Perón. Tots els sectors volien controlar l'aparell de decisió. Tots s'atorgaven el favor del mite. Tots deien que transmetien el que deia des de Ma-

Eva Perón es dirigeix als seus *descamisados* en un Primer de Maig del 1950.

Amb Càmpera de president, totes les sensibilitats antagonistes del peronisme estigueren representades al Govern, de l'extrema dreta a l'extrema esquerra

drid. Les moltes tendències internes, amb cabdills de tota mena, acabaren per provocar la divisió de la central sindical CGT en dues parts: la "62 leales a Perón" i la "62 de Pie Junto a Perón".

Guerrilla urbana. El deute extern superava el 1970 els 5.000 milions de dòlars. En aquest moment van fer la seva aparició els grups guerrillers urbans, atès que més del 65% de la població vivia a les ciutats. Sempre amb el nom

de Perón com a bandera, les Fuerzas Armadas Revolucionarias Peronistas (FARP), les Fuerzas Armadas Peronistas (FAP), i els Montoneros lluitaven per convertir-se en referència de la guerrilla. L'Argentina es polaritzà una vegada més. Els guerrillers peronistes recollien el descontentament de molts joves, i grups incontrolats de l'extrema dreta cometien assassinats d'advocats, de dirigents d'esquerres i de peronistes.

Fins a tres generals van ser presidents insurrectes en tres anys. El 1971, en una situació de caos social i econòmic, el general Lanusse decidí fer passes per la reconciliació amb el general Perón. Aixecà la prohibició dels partits polítics, es tornà el cadàver d'Evita i anul·là tots els processos pendents a la justícia contra Perón. L'any següent, molts dels tradicionals enemics del peronisme volien el retorn de l'heroi. Creien que era l'únic que podia frenar les contínues insurreccions dels treballadors, controlar i acabar amb les guerrilles i posar ordre en un moviment peronista fracturat en tendències fratricides.

El retorn al poder. Finalment li permeteren una visita el 1972 a Buenos Aires, que Perón aprofità per designar Héctor Càmpera com a candidat en les presidencials del mes de març del 1973 per un conglomerat d'incondicionals peronistes integrat en el Frente Justicialista de Liberación (FREJULI). Amb Càmpera de president, totes les sensibilitats antagonistes del peronisme arribaren a estar representades al Govern. Personatges de l'extrema dreta com López Rega seien al costat de dirigents d'esquerres com Esteban Rigui. Els presos polítics obtingueren l'amnistia i els joves guerrillers peronistes declararen una treva i proclamaren el que per a ells havia de ser una primavera revolucionària. Els Montoneros abandonaren les armes i entraren en el joc polític.

El 20 de juny del 1973 Juan Domingo Perón no volgué que el seu avió aterrés a l'aeroport internacional d'Ezeiza. Preferí un aeroport militar malgrat que milers de persones esperaven congregades l'anhelada arribada del seu mite a l'aeroport civil. Bandes armades incontrolades de l'extrema dreta peronista dispa-

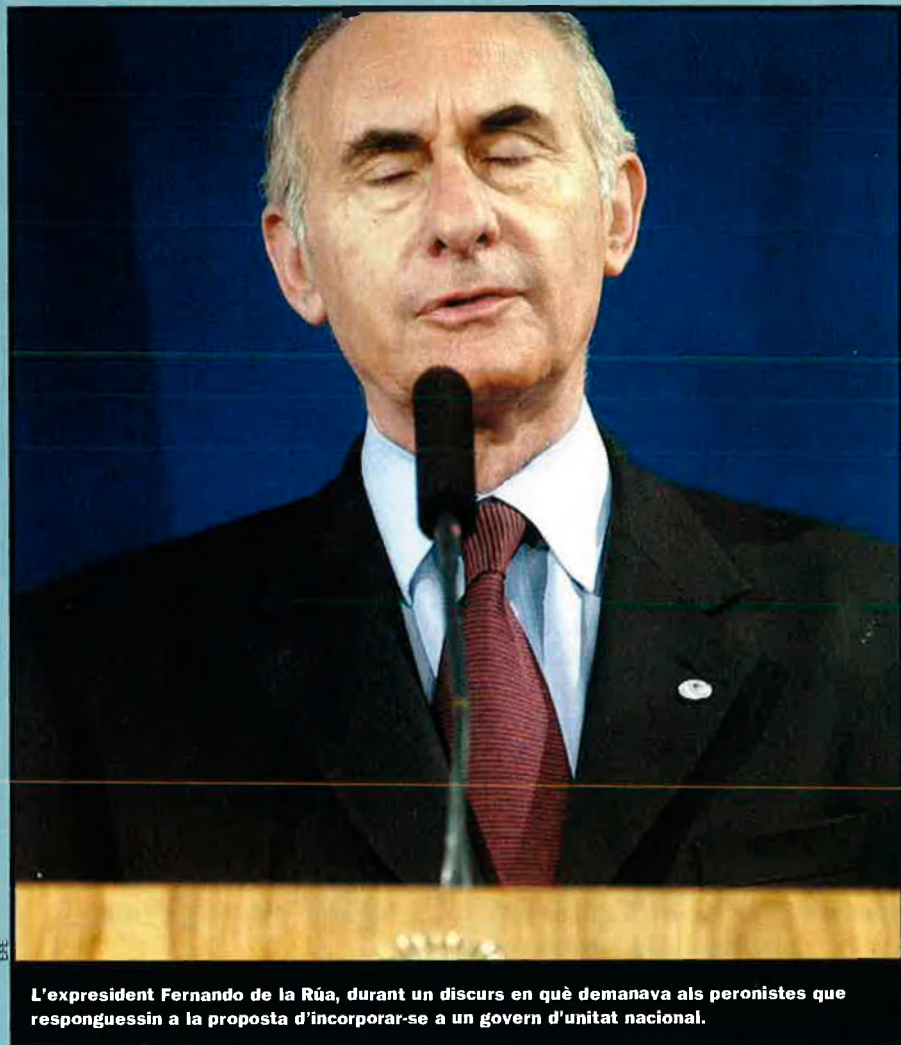
Navegar enmig de la catàstrofe

Dies abans de les festes de Nadal circulava per Buenos Aires un acudit en forma d'ironia, un costum propi del caràcter d'allí, sobre el descrèdit a què havia arribat el Govern de De la Rúa: "Sap quina és la diferència entre el president i pare Noel? Que encara hi ha molta gent que creu en el pare Noel."

La ironia va començar a convertir-se en tràgica realitat la nit del dimecres 19 de desembre passat. La mateixa base social, el mateix electorat que va donar suport a Fernando de la Rúa amb més del 60% dels vots el 1999 es decidí a sortir als carrers en una mostra evident del col·lapse del sistema representatiu argentí. La gent, aquesta vegada amb la incorporació activa de la maltractada classe mitjana, envaï les ciutats a cops de cassoles per reclamar, impugnar i fer caure el Govern, sense gaires alternatives possibles. Un clàssic fenomen de rebel·lió popular heterogeni i contradictori que aconseguí agrupar diferents components: la reacció espontània d'una societat angoixada, sense perspectives de feina, de futur, amb els seus estalvis congelats als bancs i els sous retinguts, cansats de tanta mentida, corrupció i caos.

Feia temps que els peronistes tenien decidida l'estratègia de deixar caure el Govern i no escoltar les reiterades peticions de socors i ajut de l'executiu radical. Sabien que en cas de renúncia forçada del president els tocava assumir el poder, perquè, en un dels errors més flagrants de De la Rúa, va deixar vacant el càrrec de vicepresident de la República, cosa que afavorí que el possible relleu presidencial fos a mans d'un dirigent peronista, i no del seu partit, per la composició majoritària del Partit Justicialista a les cambres legislatives després dels resultats a les eleccions parlamentàries del mes d'octubre.

Amb la dimissió de Cavallo, primer, i la posterior renúncia de De la Rúa, des de les files del peronisme es va pensar que el sol anunci de convocatòria urgent d'eleccions per al març d'enguany calmaria les aigües de la ira popular i donaria satisfacció als interessos enfron-

L'expresident Fernando de la Rúa, durant un discurs en què demanava als peronistes que responguessin a la proposta d'incorporar-se a un govern d'unitat nacional.

**Feia temps que
els peronistes
tenien decidit
deixar caure el
Govern De la Rúa**

tats a l'interior de la dividida família del Partit Justicialista. I és que el moviment peronista arrossegà en la seva llarga trajectòria política la nostàlgia de transformar les expectatives amb la mateixa força amb què el seu ídol Perón va saber

operar sobre la realitat social en aquells crucials mesos, d'octubre del 1945 a febrer del 1946. La curta i lamentable experiència d'Adolfo Rodríguez Saá va ser una caricatura més de la històrica apoteosi peronista, agreujada en aquest cas pel desig de mantenir-se en la presidència amb missatges demagògics de marcat estil populista/peronista.

Un peronisme fracturat va esmenar a corre-cuita el seu error i va nomenar Eduardo Duhalde, buscant la complicitat de la debilitada i avergonyida oposició radical al Congrés i al Senat, per completar el període presidencial fins al llunyà, donat el cas, 2003. De nou l'Argentina navegant enmig de la catàstrofe.

Antoni Traveria

ren de forma indiscriminada contra la multitud. Hi hagué centenars de víctimes mortals. Era l'inici d'una guerra que ja ningú podria aturar. Cámpora presentà la renúncia i, poc després, set milions i mig de vots convertiren el general Perón, novament, en president, amb la seva tercera esposa al costat, María Estela Martínez, Isabelita. Els anys havien canviat l'heroi. Girà a la dreta en les seves posicions polítiques i abandonà qualsevol tic revolucionari.

El camí cap a l'abisme. La moneda es devaluà un 150%, augmentaren els preus dels combustibles i els preus dels

productes de primera necessitat. El pacte social de Perón amb els *descamisados* quedava en suspens després de la congelació dels salaris. L'1 de juliol del 1974 Perón morí en l'instant que el proletariat exigia la renúncia de l'ultra López Rega, l'home que esdevingué clau en els dos anys següents de presidència d'Isabelita Martínez de Perón.

Les vagues generals i les mobilitzacions populars contra la política regressiva dictada per López Rega van tenir com a resposta la brutal repressió. Grups parapolicials segrestaren dirigents estudiantils, sindicalistes, professionals liberals, artistes, intel·lectuals.

Va ser un moment en què la tortura i l'assassinat passaren a formar part de la vida quotidiana dels argentins. Les guerrilles intensificaren la seva lluita i el país es va precipitar en direcció als anys més durs de repressió militar de tota la seva història.

A principis del 1976, una Junta Militar, integrada pel general Jorge Rafael Videla, el brigadier Orlando R. Agosti i l'almirall Emilio Massera, assumí el poder en un cop d'estat que va comportar la desaparició de més de 30.000 argentins.

Antoni Traveria

Catalans que fugen del desastre

L'Argentina és un dels països que més catalans ha acollit. La crisi els ha colpejat i molts són els que voldrien tornar, però la legislació no és agraïda amb els que en un moment o altre van marxar. És per això que s'han endegat diverses mesures polítiques i socials per corregir-ho.

José Luis Polo és fill de Josep Polo, que va ser escorta del president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys. El pare va emigrar a Tolosa al final de la Guerra Civil, on els alemanys el van agafar i el van enviar a Alemanya a treballar forçat. Després va tornar a Tolosa, i allí va conèixer una altra fugitiva. Aquella noia, que havia format part de les Joventuts Hitlerianes, també fugia de la postguerra, i, inexplicablement com sempre, tots dos es van enamorar i van tenir tres fills, el més gran dels quals, José Luis, va néixer el 1948. Quan era adolescent, l'any 1951, tota la família va traslladar-se a l'Argentina a buscar-se un futur.

José Luis Polo va dedicar-se a l'hoteleteria, treballant al capdavant de l'hotel més important de Mar del Plata, la zona turística per excel·lència de la província de Buenos Aires. Per allí va veure passar hostes de categoria com Isabelita Perón, Raúl Alfonsín, Carlos Menem, Pelé, o Joan Manuel Serrat, i de tots en conserva alguna anècdota. Per exemple, d'Isabelita

recorda el dia que López Rega "li va donar una bufetada", o quan "va repartir pilotes de futbol a un grup de disminuïts físics que anaven en cadires de rodes!". També de Carlos Menem recorda que al 1978 passava per l'hotel "sense un duro i els seus amics li havien de pagar fins i tot els cafès".

Però l'època daurada es va acabar l'any 1996, quan el governador de la província, Eduardo Duhalde, va voler privatitzar l'hotel i el va tancar. Al cap d'uns anys i en veure que la situació a l'Argentina anava de mal en pitjor, José Luis Polo va fixar-se en els orígens de la família, com a solució a una situació cada cop més negra: "Quan va guanyar De la Rúa ja vaig veure que la cosa no podia funcionar. Els radicals mai acaben els seus mandats."

Polo va decidir tornar ara fa una mica més d'un any a Catalunya, però el que va trobar no van ser precisament braços oberts. "Quan he volgut llogar un pis i m'han sentit l'accent, em diuen que ja està llogat. De feina, tampoc en tinc, em costa molt, tot i que he treballat vint-i-